

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle alusten painolastivesien käsittelyä koskevan kansainvälisen yleissopimuksen hyväksymisestä ja laeiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, merenkulun ympäristönsuojelulain sekä alusturvallisuuslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle alusten painolastivesien käsittelyä koskevan kansainvälisen yleissopimuksen hyväksymisestä ja laeiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, merenkulun ympäristönsuojelulain sekä alusturvallisuuslain muuttamisesta (HE 122/2015 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- ympäristövaliokunta YmVL 1/2016 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Lolan Eriksson, liikenne- ja viestintäministeriö
- kansainvälisten asioiden neuvos Kristiina Isokallio, ympäristöministeriö
- lakimies Matti Eronen, Liikennevirasto
- erityisasiantuntija Ville-Veikko Intovuori, Liikenteen turvallisuusvirasto
- erikoistutkija Maiju Lehtiniemi, Suomen ympäristökeskus
- tuotepäällikkö Ville Kaataja, Auramarine Oy
- toimitusjohtaja Mikki Koskinen, ESL Shipping Oy
- toimitusjohtaja Juha Willberg, Lappeenrannan Laivat Oy
- Business Development Manager Niklas Rönnberg, Lloyd's Register EMEA
- johtava asiantuntija Tiina Haapasalo, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- vieraslajiasiantuntija Markus Seppälä, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- toimitusjohtaja Olof Widén, Suomen Varustamot ry
- meriasiantuntija Vanessa Ryan, WWF Suomi

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Valiokunnan mietintö LiVM 6/2016 vp

- Wärtsilä Oyj
- Suomen Satamaliitto

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi alusten painolastivesien ja sedimenttien valvonnasta ja käsittelystä vuonna 2004 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen sekä lain yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Koska yleissopimus on sekasopimus, joka sisältää sekä Euroopan unionin että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, eduskunnan hyväksyntää haetaan vain siltä osin, kuin yleissopimus kuuluu Suomen toimivaltaan. Esityksessä ehdotetaan lisäksi yleissopimuksen edellyttämien muutosten tekemistä merenkulun ympäristönsuojelulakiin ja aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annettuun lakiin.

Yleissopimuksen tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää haitallisten vieraslajien leviäminen säättämällä kansainvälisessä liikenteessä purjehtivien alusten painolastivesien ja sedimenttien käsittelystä ja valvonnasta. Painolastivesien mukana haitallisia vieraslajeja ja taudinaiheuttajia voi siirtyä merialueilta toisille, mistä voi aiheutua merkittävää vahinkoa meriympäristölle, ihmisten terveydelle, omaisuudelle ja luonnonvaroilta.

Yleissopimus sisältää määräyksiä painolastivesien käsittelystä aluksilla, poikkeuksista ja vapautuksista käsittelemättömien painolastivesien ja sedimenttien päästökiellosta, painolastiveden vaihtamisesta, sallituista painolastiveden käsittelymenetelmistä, alusten velvollisuudesta laatia painolastivesisuunnitelma, pitää painolastivesipäiväkirjaa ja hankkia painolastivesitodistuskirja sekä sääntöjen noudattamisen valvonnasta.

Yleissopimus tulee kansainvälisesti voimaan kahdentoista kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona vähintään kolmekymmentä valtiota, joiden yhteinen kauppalaivasto muodostaa vähintään kolmekymmentäviisi prosenttia maailman kauppalaivaston bruttovetoisuudesta, on ratifioinut yleissopimuksen. Yleissopimuksen kansainvälisen voimaantulon edellytykset eivät toistaiseksi ole täyttyneet, mutta arvioidaan, että yleissopimus tulisi voimaan vuoden 2016 aikana.

Suomi allekirjoitti yleissopimuksen hyväksymisvaraumin toukokuussa 2005. Yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan sen jälkeen kun Suomi on tallettanut hyväksymiskirjan joko yleissopimuksen kansainvälisenä voimaantulopäivänä tai kolmen kuukauden kuluttua tallettamispäivämäärästä riippuen siitä, kumpi päivämäärästä on myöhäisempi.

Yleissopimuksen voimaansaattamislaki sekä lait merenkulun ympäristönsuojelulain ja aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annetun lain muuttamisesta ovat tarkoitetut tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan.

Valiokunnan mietintö LiVM 6/2016 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä. Alusten painovesilastien käsittelyä koskevalla kansainvälisellä yleissopimuksella pyritään estämään vieraslajien leviäminen vesistöihin, joihin ne eivät kuulu. Sopimus on tärkeä, koska vieraslajit voivat syrjäyttää olemassa olevassa vesistössä alkuperäiset lajit ja johtaa luonnon epätasapainoon ja myös suuriin taloudellisiin menetyksiin. Valiokunta pitää yleissopimuksen tavoitteita kannatettavina, mutta näkee yleissopimuksessa joitain ongelmia. Sopimuksen toimenpiteet eivät aina ole kaikilta osin perusteltuja, ja niillä lisätään merenkulun kustannuksia, eivätkä laitteistot toimi nykyään moitteettomasti. Hallituksen esityksessä mainitaan 55 tyyppihyväksyttyä puhdistuslaitteistoa. On tärkeää korostaa, että ne on hyväksytty testiolosuhteissa, ei käytännössä. Suomalaiset varustamot, jotka tähän asti ovat kokeilleet joidenkin hyväksytyjen puhdistuslaitteistojen käyttöä Itämerellä, eivät ole saaneet niitä toimimaan käytännössä.

Valiokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että Suomi hyväksyy yleissopimuksen, jotta Suomi voi olla mukana kehittämässä sopimusta edelleen siinä olevien epäkohtien korjaamiseksi.

Teknologia. Itämeren olosuhteet, kuten veden sameus, vähäsuolaisuus ja matala lämpötila talviaikaan, saattavat vähentää painolastivesikäsittelylaitteiston suorituskkyä. Veden sameus ja vähäsuolaisuus koskee myös suurta osaa maailman satamista, jotka sijaitsevat jokisuistoissa, ja näin ollen merkittävin erityispiirre Itämerellä on veden kylmyys talviaikaan.

IMO:ssa on meneillään käsittelylaitteistojen tyyppihyväksyntäohjeistuksen muutostyö, ja on hyvä, että Suomi voi yleissopimuksen ratifioituaan osallistua tähän työhön. Asiantuntijakuulemisen mukaan laitteistojen suorituskkyyn odotetaan paranevan tekniikan kehittyessä ja laitevalmistajien ja tyyppihyväksyntälaitosten kokemusten kertyessä. Asiantuntijat ovat arvioineet, että pitkään meriteollisuudessa toimineiden laitevalmistajien, kuten Wärtsilän, laitteistot toimivat jo ensimmäisestä sukupolvesta lähtien vaatimusten mukaisesti. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yleissopimus lisää merenkulun kustannuksia, mutta tuo myös mukanaan suomalaiselle elinkeinoelämälle uusia mahdollisuuksia.

Valiokunta korostaa, että on tärkeää, että teknologia todella toimii, koska vain toimivalla laitteistolla voidaan ehkäistä vieraslajien leviäminen. Näin ollen ei ole riittävää, että laitteistot ovat vaatimusten mukaiset vaan niiden tulee olla tehokkaita ja toimivia. Suomen tulee aktiivisesti osallistua IMO:n piirissä tehtävään työhön tämän varmistamiseksi.

Kustannusvaikutukset. Hallituksen esityksen mukaan painolastivesien käsittelylaitteiden investointikustannus olisi noin 150 miljoonaa euroa Suomeen suuntautuvassa laivaliikenteessä. Tämän lisäksi syntyy käyttökustannuksia ja hallinnollisia kustannuksia. On kuitenkin huomioitava, että osa näistä aluksista palvelee myös muiden maiden liikennettä. Tästä syntyy kuitenkin rasite suomalaiselle merenkululle ja vientiteollisuudelle.

On hyvä, että yleissopimus on globaalisti tasaveroinen, mutta asiantuntijakuulemisessa kokonaiskustannusta on pidetty suurena ja katsottu, että kustannuksen minimoimiseksi tulisi varmistua, että käsittelylaitteistot toimivat myös Itämeren olosuhteissa.

Valiokunnan mietintö LiVM 6/2016 vp

Itämeri. IMO on julistanut Itämeren erityisen herkäksi merialueeksi (PSSA), ja valiokunta pitääkin tärkeänä, että yleissopimuksen voimaan saattamisella voidaan varmistaa Itämeren suojele. Itämeren maantieteellisten olosuhteiden ja yleissopimuksen säännösten vuoksi Itämerellä ei ole mahdollisuutta painolastiveden vaihtoon avomerellä. Tämän vuoksi on tärkeää, että varmistetaan laitteiston toimivuus.

Lähimerenkulku. Lähimerenkulussa ongelmana on, että satamat sijaitsevat lähellä toisiaan ja niissä lajisto ei poikkea kovin paljoa. Näin esimerkiksi Virossa Suomeen matkattaessa välimatkat ovat paljon lyhyemmät kuin Haminasta Kemiin. Jälkimmäinen kuuluu kotimaaliikenteen piiriin eikä näin ollen kuulu yleissopimuksen vaatimusten soveltamisalaan. Ruotsissa länsirannikolta itärannikolle liikennöitäessä on myös kyse kotimaan liikenteestä, vaikka kyse on aivan erityyppisistä meristä. Yleissopimuksen vaatimuksista on mahdollista saada poikkeuslupia, mutta valiokunnan saaman selvityksen mukaan menettely lupien myöntämisessä on epäjohtomukaista. Valiokunta korostaa, että Itämeren sisäisen ja Pohjois-Euroopan säännöllisen liikenteen poikkeuslupien saanti on tehtävä johtomukaiseksi ja toimivaksi.

Sisävesistöt. Suomen sisävesistöistä erityisesti Saimaa, mukaanlukien Saimaan kanava, jonne on kansainvälistä merenkulkua, on erityisen herkkä ja arvokas alue. Valiokunta pitää tärkeänä, että sitä suojellaan siten, että rahtilaivojen tulee noudattaa yleissopimuksen vaatimuksia, mutta valiokunta kiinnittää samalla huomiota siihen, että pienempien turistilaivojen toimintaa ei pidä hankaloittaa liikaa. Näin pitääkin hyväksyä käsittelylaitteistojen lisäksi muut korvaavat järjestelmät, kuten painolastivesitankkien sinetöinti, sisävesien suojelemisen turvaamiseksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 122/2015 vp tarkoitetun yleissopimuksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 122/2015 vp sisältyvät lakiehdotukset.

Helsingissä 31.3.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen ps
varapuheenjohtaja Mikko Alatalo kesk
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Marisanna Jarva kesk
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Mats Löfström r
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Outi Mäkelä kok

Valiokunnan mietintö LiVM 6/2016 vp

jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Satu Taavitsainen sd (osittain)
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker